

OD REDAKCJI

Tomem jedenastym wkraczamy w drugą dekadę działalności naszego czasopism. Pierwsze dziesięciolecie zostało podsumowane i przeszło do historii. Przed nami nowe wyzwania, które są niełatwe wobec zmieniających się ciągle zasad, związanych z ocenianiem czasopism. Dla nas liczy się przede wszystkim pasja i ona jest właśnie podstawą, dzięki której możemy wydać kolejny tom POLONIA MIAIOR ORIENTALIS.

W tym roku współpracujemy z gminą Izbica Kujawska, która w wyniku działań o charakterze politycznym i administracyjnym znalazła się w powiecie włocławskim, choć przez około 100 lat przypisana była do powiatu kolskiego. Zgodnie z naszymi założeniami zajmują nas dzieje Wielkopolski wschodniej, utożsamianej z obszarem czterech powiatów (kaliskiego, kolskiego, konińskiego i tureckiego), które w 1938 r. wyłączone zostały z województwa łódzkiego i włączone do województwa poznańskiego. Choć, musimy przyznać, że w środowisku naukowym zdania co do obszarów, które można by traktować jako Wielkopolskę wschodnią są mocno podzielone. Izbica Kujawska w 1938, a także przez kilkadziesiąt kolejnych lat leżała w powiecie kolskim, stąd nasze nią zainteresowanie. Na łamach naszego periodyku pojawiło się pięć wątków związanych z dziejami tego miasta, które przedstawili: Agata Walczak-Niewiadomska, Błażej Nowicki, Przemysław Nowicki, Krzysztof Dorcz i nieżyjący już niestety – Tomasz Dziki.

Struktura czasopisma się nie zmienia, tak więc tom jedenasty – podobnie jak i poprzednie – otwiera dział STUDIA. Krzysztof Dorcz pochylił się nad wizerunkami najstarszych pieczęci Izbicy Kujawskiej. W kolejnym artykule Błażej Nowicki przybliży dzieje parafii ewangelicko-augsburskiej w Izbicy Kujawskiej. Kończy swoje rozważania na roku 1933. O Wielkopolanach wschodnich, którzy pobierali naukę w Królewskiej Akademii Rolniczej w Prószkowie na Górnym Śląsku pisze Mariusz Patelski. O tym jak wyglądała Izbica Kujawska pod względem administracji i finansów informuje w swoim artykule Tomasz Dziki. W kręgu problematyki związanej z Izbicą pozostaje także kolejny artykuł, w którym Przemysław Nowicki przybliży funkcjonowanie dozoru bóźniczego w tym mieście w latach 1822-1866. Pewne fragmenty dziewiętnastowiecznych dziejów Wielkopolski wschodniej porusza dwoje kolejnych Autorów. Krzysztof Płachciński ukazuje jak wyglądało życie w obozach powstańców styczniowych, a czyni to na podstawie wspomnień uczestników tej insurekcji. Natomiast Agata Walczak-Niewiadomska przybliży obraz Izbicy Kujawskiej końca XIX wieku, ukazywany na łamach „Gazety Kaliskiej”. Kolejne trzy artykuły dotyczą zagadnień z początku XX wieku, jak i dwudziestolecia międzywojennego. Joanna Szady przybliży posługę szpitalną Sióstr Miłosierdzia Wincentego à Paulo, którą prowadziły w Koninie do 1938 r. Barbara Kalinowska-Witek przeanalizowała „Głos Koła” pod kątem zawartej w nim tematyki dotyczącej edukacji dzieci i młodzieży. Natomiast Julian Jaroszewski opisał jak rozwijał się sport w kaliskim garnizonie w latach 1918-1939. Zbigniew Bereszyński opisał młodzieżowe inicjatywy konspiracyjne, jakie podejmowane były w latach 1947-1954 na terenie powiatu kaliskiego. Z kolei Kamil Małyszko opisał jak wyglądały przygotowania i obchody trzydziestolecia PRL w Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Szczypiornie. Odbyły się one 6 i 7 lipca 1974 r. Ostatni tekst w tym dziale dotyczy dziejów najnowszych Wielkopolski wschodniej. Andrzej Stelmach i Piotr Chrobak zastanawiają się, czy kandydaci Platformy Obywatelskiej i Prawa i Sprawiedliwości ubiegający się o prezydenturę w Kaliszu i Koninie byli „lokomotywami wyborczymi” czy raczej beneficjentami partyjnego szyldu.

W dziale MATERIAŁY znalazły się cztery artykuły. W pierwszym Piotr Dziembowski opracował metryki chrztów, ślubów i zgonów szlachty dwóch parafii Koźminek i Lisków. Jarosław Durka zebrał i opracował relacje z „Gazety Kaliskiej”, odnoszące się do wizyty Marszałka Józefa Piłsudskiego w Kaliszu, 15 maja 1921 r. Na terenie Wielkopolski wschodniej urodziła się znana działaczka oświatowa i społeczna – Stefania Sempołowska. O jej pomocy dla więźniów pisze Oleh Razyhrayev, wskazując na dokumenty zgromadzone w archiwach Litwy i Białorusi. I na koniec Bartłomiej Grzanka przybliży sprawozdanie Komisji badającej zbrodnie niemieckie na terenie obozu zagłady Kulmhof (Chełmno nad Nerem).

Trzeci dział to BIOGRAFIE. Znalazło się tu pięć artykułów. Robert T. Tomczak przybliżył sylwetkę Walentego Tomczykiewicza – siedemnastowiecznego burmistrza Koła. Paweł Klint z kolei, zaprezentował biografię zbiorową rodziny Przyjemskich, wywodzącej się z Przyjmy. Dwa kolejne artykuły to biografie duchownych katolickich. Kamil Kęsik przybliżył sylwetkę ks. Piotra Kobylińskiego, jego pracę duszpasterską, ale także narodowowyzwoleńczą. Natomiast Michał Widera opisał ks. Józefa Mężnickiego, który pełnił posługę w Kole i Rajsku, rozwijając tam różne inicjatywy społeczne, szczególnie spółdzielcze. Małgorzata Bańkowska opisała poetę związanego z Turkiem i Kaliszem – Włodzimierza Pietrzaka, który zginął w 1944 r. Bohaterem ostatniego artykułu przygotowanego przez Tomasza Sypniewskiego jest – Tadeusz Nowicki, nauczyciel, żołnierz, ale także społecznik, który swoje losy związał z Przyjmą.

W dziale RECENZJE I OMÓWIENIA znalazły się dwa teksty. Janusz Taborek analizując publikację Stanisława Drzewieckiego, *Russocice, Władysławów i okolice. Historia obrazem malowana*. Jest to obszerny album ze starymi zdjęciami i historycznym komentarzem. Z kolei Marcin Mikołajczyk podjął się recenzji publikacji wspomnieniowej Tadeusza Miłobędzkiego, którą do druku przygotowali Makary Górzyński i Wojciech Głowacki.

Na prośbę Przemysława Nowickiego, autora artykułu o Lajwie Wołkowiczu i jego relacji pt. „Dąbie”, zdeponowanej w Archiwum Getta Warszawy (ARG), który ukazał się w poprzednim tomie „Polonii”, czynimy sprostowanie do przypisu 3 na stronie 329 tej naukowej publikacji: w wydaniu angielskim źródeł z ARG ich edytorzy tłumaczą wszystkie dokumenty z oryginałów, a nie z wydania polskiego. Dotyczy to również anglojęzycznego tomu piątego, w którym znalazła się relacja Wołkowicza.

I na koniec jeszcze jedna kwestia. Tom ten chcemy dedykować pamięci dra Tomasza Dzikiego, który współpracował z nami od kilku lat. Niestety w tegorocznym tomie publikujemy jego ostatni artykuł.

Piotr Goldyn

IN MEMORIAM

dr Tomasz Dziki (1972-2024)